

41. KURULUŞ YILDÖNÖMÖNÖNDE HESAP UZMANLARI KURULU VE HESAP UZMANLARI

Nusret KESLER

Fahri Maliye Hesap Uzmanı

Maliye ve GÖmrük Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu, 29 Mayıs 1986 tarihinde, 41. kuruluş yıl dönÖmÖnÖnü idrak etmiş bulunmaktadır.

Hesap Uzmanları bakımından olduğu kadar, ÷lke vergiciliği açısından da bÖyÖk önem arz eden yıl dönÖmÖnü dolayısıyla değerli okurlarımıza, Kurulun oluşumu ve gelişimi ile ilgili bazı genel bilgiler sunulacaktır.

I - HESAP UZMANLARI KURULUNUN KURULUŞU

Kurul, beyana dayanan modern vergiciliğin ÷lkemizde de uygulanması amacı ile yapılan çalışmalarla birlikte kurulmuştur.

Vergi Reformuna ilişkin ilk çalışmalar, 1943 yılında başlamıştır. O tarihlerde yürürlükte bulunan kazanç vergisi, artık fonksiyonunu ita edemez olmuş; başka bir anlatım ile devlet, ihtiyaç duyduğu kamu gelirlerinin en büyük dilimini teşkil eden vergilere yeterince sağlayamaz bir durumla karşı karşıya kalmıştır.

Bu nedenle, modern yapılı ve basit randımanlı yeni bir vergi sistemine geçilmesi zorunlu hale gelmiş; gelir ve kurumlar vergisi ile vergi usul kanunundan oluşan vergi reformu bunun sonucu gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, reform konusu vergiler, büyük ölçüde beyan esasına dayandığından geniş mükellef kitlelerini kapsamına aldığı cihetle, vergi denetimi alanında da yeni bir teşkilatlanmaya gidilmesi gerekmiştir. Böyle bir kuruluşun ise batıdaki benzerleri ölçüsünde olabilmesi için, modern inceleme tekniklerini çok iyi bilen, tamamen yüksek mesleki bilgi, ihtisas ve tecrübe sahibi olan ve görevini tam bir bağımsızlık ve yansızlıkla yapabilen elemanlardan oluşturulmasını kaçınılmaz kılmıştır.

İşte, kısaca belirtmeye çalıştığımız bu ihtiyaca yanıt olmak üzere, 29.5.1945 tarihinde, 4709 Sayılı özel bir kanunla Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu kurulmuştur.

Öte yandan, bu olgu, Türk vergi denetiminin gelişiminde başlı başına bir dönüm noktası teşkil etmiştir.

II - KURULUŞTAN ÖNCEKİ VERGİ DENETİMİ :

Ülkemizde vergi incelemesi, bir müessese olarak, 755 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu ile birlikte, 1926 yılında başlamıştır. Temettü Vergisinin uygulandığı daha önceki yıllarda vergi, tahrir ve karineye dayandığından, vergi incelemesine ihtiyaç hissedilmemiştir.

Kazanç Vergisi Kanununun öngördüğü beyannamelerin incelenmesi görevi, Tahakkuk Memurlarına verilmiştir. Böylece adı geçen memurlar, yurdumuzda vergi denetimi işini ilk üstlenen kanuni görevliler olmuşlardır. Ancak, bu memurlar, mesleki bilgi ve ihtisası gerektiren, böyle bir görevi yerine getirebilecek formasyona sahip olmadıklarından, yapılan çalışmalar beklenen sonuçları verememiştir.

Bu nedenle sonraları, denetim işlerinde Serbest Muhasebecilerden yararlanılmış bu kimseler, vergi incelemelerinde çalıştırılmışlardır. Bu uygulama, 2395 sayılı Kazanç Vergisi Kanunu ile 2430 Sayılı Muamele Vergisi Kanunu'nun kabul edilmiş olduğu 1934 yılında sona ermiştir.

Anılan kanunlarla beyannameli mükellef sayısı arttığından, vergi incelemeleri de önem kazanmış; bunun sonucu olarak da, Kazanç ve Muamele Vergileri için ayrı ayrı olmak üzere, Kazanç Vergisi Hesap Mütahassıslığı ile Muamele Vergisi Hesap Mütahassıslığı adı altında ikili bir teşkilatlanmaya gidilmiştir. Sözü edilen Mütahassıslar, vergi denetimi ile görevli, yeni ve düzenli bir kuruluşun elemanları niteliğini kazanmışlardır.

Hesap Mütahassısları Kazanç ve Muamele Vergisi alanlarında devamlı olarak ve giderek sayısal artış göstermek suretiyle, ilkin İstanbul'da, daha sonra da Ankara, İzmir ve Bursa'da olmak üzere, çalışmalar yapmışlardır.

Kazanç Vergisi Kanununu değiştiren 3840 sayılı kanunla, 1940 yılında, Hesap Mütahassıs Muavinliği de ihdas olunmuştur. Başlangıçta ücretle çalıştırılan Hesap Mütahassısları. 4644 sayılı Kanunla, maaşlı kadrolara verilmişlerdir. Ancak, mahalli karakterli olma ve Defterdarlıklar bünyesinde yer alma durumları devam etmiştir.

Kazanç ve Muamele Vergisiyle ilgili incelemeler yapan bu görevliler, çalışmalarını çağdaş vergi inceleme yöntemlerinden uzak ve daha ziyade şahsi bilgi ve tecrübelerine dayanarak yürütmüşlerdir.

III — KURULUŞ SONRASI TEŞKİLATLANMA ÇALIŞMALARI:

Kurulun kuruluşunu müteakip Kurul Başkanlığı ve onun çalışmalara başlamasını izleyen günlerde de İstanbul, Ankara ve İzmir Grup Başkanlıkları faaliyete geçmiştir.

Evelce bu yerlerde görev yapanlardan Kurul kadrosuna alınan toplam 68 Hesap Mütahassısı ve Hesap Mütahassıs Muavini, Hesap Uzmanı veya Hesap Uzman Muavini unvanı ile, Kurulun ilk Üyelerini teşkil etmişlerdir.

Diğer tarafları, kuruluştan kısa bir süre sonra, ilk Hesap Uzman Muavinliği Giriş Sınavı açılmış; böylece, Kurul kadrosunun artırılmasına başlanılmıştır. Sözü edilen sınavlar, zaman zaman yılda iki, hatta istisnaen üç defa yapılmak suretiyle günümüze kadar devam ettirile gelmiştir.

Bilindiği gibi, Hesap Uzmanlığı bir ihtisas mesleğidir. Başka bir deyimle, Hesap Uzmanlığı bir ihtisası ifade eder. Bu nedenle meslek, Giriş Sınavını kazanıp Hesap Uzman Muavini olduktan sonra üç yıllık ciddi bir eğitim ve staj dönemini müteakip bir de ihtisas, yeterlik sınavından geçmeyi gerektirir ve ancak sınavda başarılı olanlar Hesap Uzmanı unvanını alırlar ve böylece Hesap Uzmanları Kurulunun asli üyesi sıfatını iktisap ederler.

IV — HESAP UZMANLARI KURULUNUN VE HESAP UZMANLARININ DEVLET KURULUŞLARI İÇİNDEKİ YERİ, ÖNEMİ VE ÇALIŞMALARI

Hesap Uzmanları Kurulu, Maliye ve Gümrük Bakanlığının, doğrudan Bakana bağlı olarak, onun adına görev yapan, üst düzey danışma ve denetim bitimidir. Hesap Uzmanları da, kurulun, üyeleri olmanın onurunu taşıyan, görevlilerini teşkil etmektedir.

Kurul, 4709 sayılı özel kuruluş kanunu ile, vergi denetim hizmetlerinin ehliyet ve etkinlikle yürütülmesini, vergi sistem ve tekniğinin gelişmesini sağlamak amacı ile kurulmuştur.

Kuruluş kanunu, kurulun görevlerini gelir kanunlarının emrettiği ödevliler hesaplarını incelemek ve Maliye Bakanı tarafından lüzum görülecek etütleri yapmak şeklinde ifade ettiğinden, zaman içerisinde genişleyen çalışma alanlarını kavramada ve beliren ihtiyaçları karşılamada yeterli olamamış; bu nedenle, yapılan çalışmalara daha çok onaylar yolu ile yön verilmiştir.

Kurul, tevdi edilen görevleri daima belli bir plan dahilinde ve kendisine özgü çalışma anlayışı içinde yürütmüş; ve 41 yıllık görev döneminde çok değişik alanlarda ve çok çeşitli konularda hizmetler vermiştir.

Sözü edilen bu çalışmaların başında, doğal olarak vergi denetimleri gelmektedir. Kurul,

vergi reformu ile birlikte modern vergi denetimini tesis ederek vergi inceleme usul ve esaslarını batı ölçülerine uygun bir niteliğe kavuşturmuştur. En önemlisi, incelemelere tolerans kavramını getirmiş; vergi denetiminin, mevcut olması gereken bağımsızlığını, diğer bir deyimle denetimin maliye ile mükellef arasında her türlü hiyerarşik idari ve politik etkiden uzak bir şekilde yapılmasını sağlamıştır.

Hesap Uzmanları Kurulu asli görev olarak, en üst düzeyde ve yurt çapında yaptığı denetim çalışmaları yanında, vergi düzeninin uygulanmasında, bunun kitleye mal edilmesinde ve gelir idaresinin yeni duruma uydurulmasında geniş bir görev alanına sahip olmuştur.

Örneğin, Hesap Uzmanları Kurulu ve Hesap Uzmanları, Genel Vergi Politikasına ve vergi reformlarının gerçekleştirilmesine ilişkin çalışmalara katılmış; vergi hukuku, maliye, iktisat, işletme ve muhasebe konularında bilgi ve ihtisasa dayanan çeşitli inceleme ve araştırmalarda bulunmuştur. Ayrıca, Türk Parasının Kıymetini Koruma Mevzuatında, Yabancı Sermayeyi Teşvik, Petrol ve Maden Kanunlarında, KİT'lerin Görev Zararlarına ilişkin Kanunla benzeri kanunlarda öngörülen özel işler, ihtisat ve deneyimi zorunlu kılan, incelemeleri yaptığı gibi yatırımların, ihracatın ve döviz kazandırıcı işlemlerin özendirilmesi, yatırım indirimi, mali ve ekonomik bünye tahlilleri, bilirkişilik ve ekspertiz işleri ile ilgili incelemeler de yapmış; vergi teşkilatı personelini eğitmiş; Bakanlık dışında, diğer kamu kuruluşlarında, üniversite ve yüksek okullarda vergi ve muhasebe konularında kurs ve seminerler düzenlemiş vergi kanunları ve vergi uygulamaları konusunda mükellefleri aydınlatmak üzere danışma büroları açmıştır.

Çalışma alanları böylesine kapsamlı olan Hesap Uzmanlarından dileyenler, Kurulundan ayrıldıktan sonra özel sektörde, Üst Yönetici, Mali Koordinatör, Mali Müşavir, Denetçi veya Analist olarak çalışmalar yapmakta, ilgili kuruluşların mali ve ekonomik yönetiminde söz sahibi olmaktadır.

Kurul, serbest mali müşavirlik ve muhasebecilik mesleklerinin kurulmasına ilişkin yasa tasarılarının hazırlanmasında yer aldığı gibi, müessesenin en önemli birimini teşkil eden ve yıllar sonra nihayet Aralık 1985'de yasalaştırılabilen ve kendisine tanınan vergi inceleme yetkisi dolayısıyla kamu görevi niteliği de gösteren Yeminli Mali Müşavirlik Kurumu için öngörülen ve halen kuruluş aşamasında bulunan Yeminli Mali Müşavirler Kurulunda da, üyeleri arasında yer alacak Hesap Uzmanları ile, başarılı hizmetlerinin yeni bir örneğini daha verecektir.

Hesap Uzmanları Kurulu ve onun üyeleri olan Hesap Uzmanları, tamamen ve kesinlikle çok kapsamlı özel bilgi, ihtisat ve tecrübeyi zorunlu kılan bu çalışmaları ile, gerek Maliye ve Gümrük Bakanlığı bünyesinde, gerekse diğer Bakanlık ve Resmi Kuruluşlarla özel Sektörün, mali ve ekonomik faaliyet alanlarında hizmetinden vazgeçilemez görevliler olmuşlardır.

Kurulun ve Hesap Uzmanlarının böyle müstesna bir konuma ulaşabilmesinin temelinde, büyük bir titizlikle yapılan giriş ve yeterlik sınavları ile Hesap Uzman Muavinlerinin mesleğin gerektirdiği niteliklere göre, 3 yıl süre ile, büyük bir özenle, yetiştirilmeleri ve Hesap Uzmanlarının da mesleki formasyonlarının sürekli olarak geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitim çalışmaları ile batı ülkelerinde yaptıkları inceleme ve araştırmalar yer almaktadır.

Hesap Uzmanları Kurulu ve Hesap Uzmanları, Kuruluşundan bu yana geçen 41 yıl içinde yapmış olduğu çalışmalarının bundan böyle de, kendilerine duyulan ihtiyacın, günümüz mali, ekonomik, sosyal ve politik koşulları içinde daha da fazlalaşmakta olduğunun birinci içinde, kendisine özgü tevazu ve tam bir özveri ile devam ettirecek; "böylece gelecek kuruluş yıllarını da daha başarıya ulaşmış olarak kutlayacaktır.